

BÀI 30

Kết quả cần đạt

- Thấy được **Bức thư của thủ lĩnh da đỏ** đã đặt ra được một vấn đề bức xúc, có ý nghĩa to lớn đối với cuộc sống hiện nay là bảo vệ môi trường; thấy được tác dụng của một số biện pháp nghệ thuật đã tạo nên sự hấp dẫn mạnh mẽ của bức thư ấy.
- Nhận ra và biết cách khắc phục các lỗi đặt câu thiếu cả chủ ngữ lẫn vị ngữ và không phản ánh đúng mối quan hệ ngữ nghĩa giữa các bộ phận câu.
- Biết nhận ra các lỗi và cách sửa chữa lỗi khi viết đơn.

VĂN BẢN

BỨC THƯ CỦA THỦ LĨNH⁽¹⁾ DA ĐỎ^(★)

[...] Đối với đồng bào tôi, mỗi tấc đất là thiêng liêng, mỗi lá thông óng ánh, mỗi bờ cát, mỗi hạt sương long lanh trong những cánh rừng rậm rạp, mỗi bãi đất hoang và tiếng thì thầm của côn trùng là những điều thiêng liêng trong kí ức⁽²⁾ và kinh nghiệm của đồng bào tôi. Những dòng nhựa chảy trong cây cối cũng mang trong đó kí ức của người da đỏ⁽³⁾.

Khi người da trắng⁽⁴⁾ chết đi, họ thường dạo chơi giữa các vì sao⁽⁵⁾ và quên đi đất nước họ sinh ra. Còn chúng tôi, chúng tôi chẳng thể quên được mảnh đất

tươi đẹp này. Bởi lẽ mảnh đất này là bà mẹ của người da đỏ. Chúng tôi là một phần của mẹ và mẹ cũng là một phần của chúng tôi. Những bông hoa ngát hương là người chị, người em của chúng tôi. Những mỏm đá, những vũng nước trên đồng cỏ, hơi ấm của chú ngựa con và của con người, tất cả đều cùng chung một gia đình.

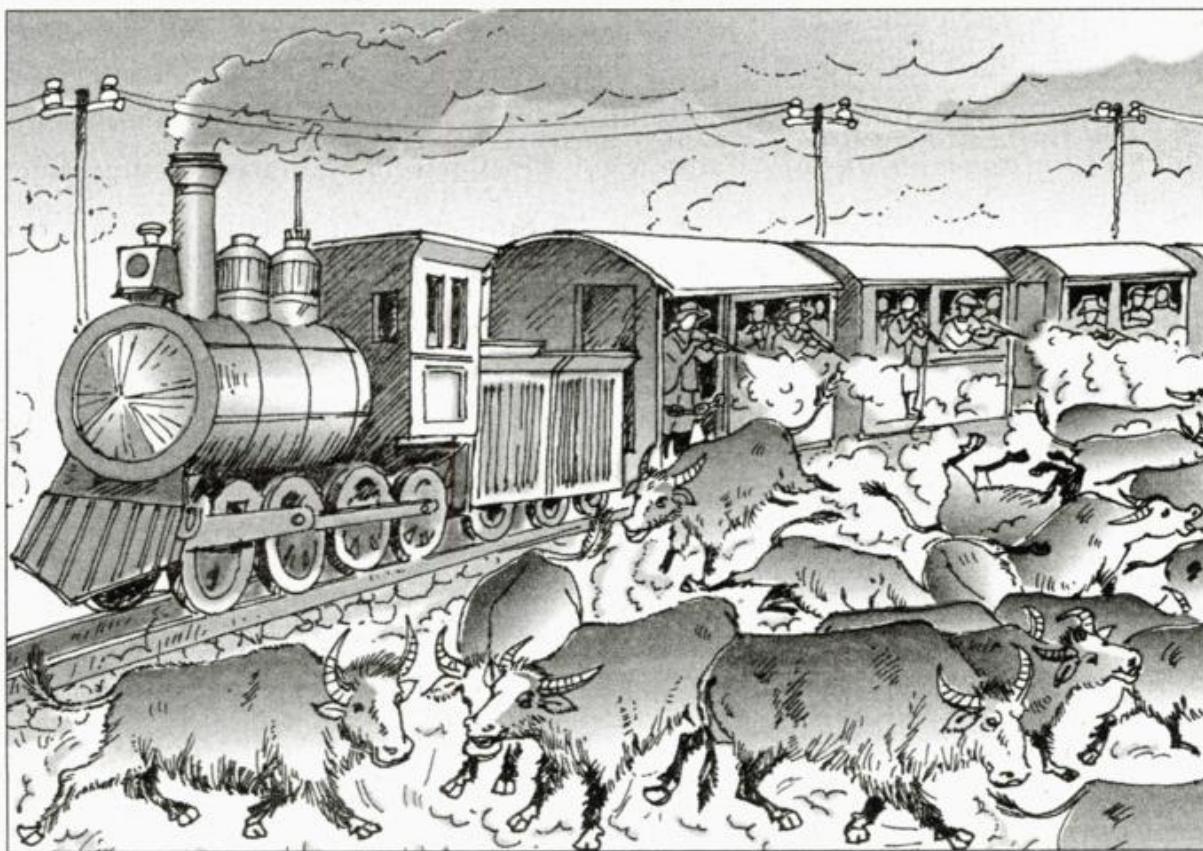
[...] Dòng nước óng ánh, êm ái trôi dưới những dòng sông, con suối đâu chỉ là những giọt nước, mà còn là máu của tổ tiên chúng tôi. Nếu chúng tôi bán mảnh đất này cho Ngài, Ngài phải nhớ rằng, Ngài phải dạy bảo con cháu rằng, mảnh đất này là thiêng liêng và những tia sáng chói chang phản chiếu từ mặt hồ trong vắt sẽ nói lên cái gì đó về kí ức của người da đỏ. Tiếng thì thầm của dòng nước chính là tiếng nói của cha ông chúng tôi.

[...] Tôi biết người da trắng không hiểu cách sống của chúng tôi. Đối với họ, mảnh đất này cũng như mảnh đất khác, bởi lẽ họ là kẻ xa lạ, và trong đêm tối, họ lấy đi từ lòng đất những gì họ cần. Mảnh đất này đâu phải là những người anh em của họ, mảnh đất này là kẻ thù của họ và khi đã chinh phục⁽⁶⁾ được, thì họ sẽ lấn tới. Mô tả tổ tiên của họ, họ còn quên và họ cũng chẳng cần tới dòng tộc của họ. Họ cư xử với mẹ đất và anh em bầu trời như những vật mua được, tước đoạt được, rồi bán đi như những con cừu và những hạt kim cương sáng ngời. Lòng thèm khát của họ sẽ ngấu nghiến đất đai, rồi để lại đằng sau những bãi hoang mạc⁽⁷⁾.

Tôi biết, cách sống của chúng tôi khác với cách sống của Ngài. Cảnh đẹp nơi thành phố của Ngài làm nhức nhối con mắt người da đỏ. Có lẽ, người da đỏ hoang dã⁽⁸⁾ và tăm tối chẳng ?

Ở thành phố của người da trắng, chẳng có nơi nào yên tĩnh cả, chẳng có nơi nào là nghe được tiếng lá cây lay động vào mùa xuân hay tiếng vỗ cánh của côn trùng. Nếu có nghe thấy thì đó cũng chỉ là những tiếng ồn ào lăng mạ⁽⁹⁾ trong tai. Và cái gì sẽ xảy ra đối với cuộc sống, nếu con người không nghe được âm thanh lẻ loi của chú chim đớp mồi hay tiếng tranh cãi của những chú éch ban đêm bên hồ ? Tôi là người da đỏ, tôi thật không hiểu nổi điều đó. Người Anh-điêng chúng tôi ưa những âm thanh êm ái của những cơn gió thoảng qua trên mặt hồ, được nước mưa gội rửa và thấm đượm hương thơm của phấn thông.

Không khí quả là quý giá đối với người da đỏ, bởi lẽ bầu không khí này là của chung, muông thú, cây cối và con người cùng nhau hít thở. Người da trắng cũng cùng chia sẻ, hít thở bầu không khí đó. Nhưng hình như người da trắng chẳng để

ý gì đến nó. Nếu chúng tôi bán cho Ngài mảnh đất này, Ngài phải nhớ rằng không khí đối với chúng tôi là vô cùng quý giá và phải chia sẻ linh hồn với tất cả cuộc sống mà không khí ban cho. Ngọn gió mang lại hơi thở đầu tiên của cha ông chúng tôi và cũng nhận lại hơi thở cuối cùng của họ. Nếu có bán cho Ngài mảnh đất này, Ngài phải giữ gìn và làm cho nó thành một nơi thiêng liêng cho ngay cả người da trắng cũng có thể thưởng thức được những làn gió thấm đượm hương hoa đồng cỏ.

Như vậy, chúng tôi mới cân nhắc những ý muốn mua mảnh đất này của Ngài. Nếu có quyết định chấp nhận yêu cầu của Ngài, chúng tôi phải đưa ra một điều kiện – đó là, người da trắng phải đối xử với các muông thú sống trên mảnh đất này như những người anh em.

Tôi là kẻ hoang dã, tôi không hiểu bất cứ một cách sống nào khác. Tôi đã chứng kiến cả ngàn con trâu rừng⁽¹⁰⁾ bị chết dần chết mòn trên những cánh đồng trơ trọi vì bị người da trắng bắn mỗi khi có đoàn tàu chạy qua. Tôi là kẻ hoang dã, tôi không hiểu nổi tại sao một con ngựa săn nhả khói⁽¹¹⁾ lại quan trọng hơn nhiều

con trâu rừng mà chúng tôi chỉ giết để duy trì cuộc sống. Con người là gì, nếu cuộc sống thiếu những con thú? Và nếu chúng ra đi, thì con người cũng sẽ chết dần chết mòn vì nỗi buồn cô đơn về tinh thần, bởi lẽ điều gì sẽ xảy đến với con thú thì cũng chính xảy ra đối với con người. Mọi vật trên đời đều có sự ràng buộc.

Ngài phải dạy con cháu rằng mảnh đất dưới chân chúng là những nấm tro tàn của cha ông chúng tôi, và vì thế, chúng phải kính trọng đất đai. Ngài phải bảo chúng rằng đất đai giàu có được là do nhiều mạng sống của chủng tộc chúng tôi bồi đắp nên. Hãy khuyên bảo chúng như chúng tôi thường dạy con cháu mình: Đất là Mẹ. Điều gì xảy ra với đất đai tức là xảy ra đối với những đứa con của Đất. Con người chưa biết làm tổ để sống, con người giản đơn là một sợi tơ trong cái tổ sống đó mà thôi. Điều gì con người làm cho tổ sống đó, tức là làm cho chính mình...

(Theo tài liệu *Quản lý môi trường phục vụ phát triển bền vững*
[Dự án VIETPRO – 2020, Hà Nội, 1995], có đổi chiếu và chỉnh lại
theo bản in trong cuốn *Chào năm 2000*, NXB Đà Nẵng, 1999)

Chú thích

(★) Năm 1854, Tổng thống thứ 14 của nước Mĩ là Phreng-klin Pi-ơ-xơ tò ý muốn mua đất của người da đỏ. Thủ lĩnh Xi-át-tơn đã gửi bức thư này trả lời. Đây là một bức thư rất nổi tiếng, từng được nhiều người xem là một trong những văn bản hay nhất về thiên nhiên và môi trường. Văn bản trên đây có lược bớt một số câu khó hiểu đối với học sinh THCS.

(1) *Thủ lĩnh*: người đứng đầu lãnh đạo một tập đoàn người, một tổ chức, một đảng phái, ... ; ở đây chỉ thủ lĩnh Xi-át-tơn.

(2) *Kí ức*: trí nhớ, hình ảnh, sự việc được giữ lại trong tâm trí. Trong bức thư, chữ trên lần lượt được dùng với cả hai nghĩa (*kí*: ghi, nhớ ; *ức*: nhớ).

(3) *Người da đỏ*: ở đây chỉ dân cư sống lâu đời trên lục địa châu Mĩ thuộc chủng tộc Anh-điêng. Cuối thế kỷ XVIII, trên lãnh thổ Mĩ có chừng 2,5 triệu người. Trải qua mấy trăm năm bị tàn sát và bị dồn vào những nơi hoang vắng, cǎn cői, nay người da đỏ còn lại không nhiều.

(4) *Người da trắng*: ở đây chỉ người châu Âu lúc mới sang xâm chiếm, khai khẩn đất đai ở châu Mĩ.

(5) Ý nói dạo chơi nơi *Thiên đường*, nơi an nghỉ của những linh hồn siêu thoát theo quan niệm của đa số "người da trắng" đương thời.

(6) *Chinh phục*: dùng sức mạnh để bắt phải phục tùng ; ở đây có nghĩa là xâm chiếm, tước đoạt.

(7) *Hoang mạc* : vùng đất không có cây cối, hoặc cây cối cằn cỗi, có khí hậu rất khô, nhiệt độ rất cao suốt mùa hè hoặc cả năm.

(8) *Hoang dã* : nơi đất đẽ hoang, ít người qua lại ; có tính chất tự nhiên, kém văn minh. Trong bức thư, từ *hoang dã* được dùng với nghĩa thứ hai, bề ngoài vẻ khiêm nhường song hàm ý châm biếm sâu sắc.

(9) *Lặng mịch* : chửi mắng, nói nồng làm xúc phạm đến người khác.

(10) *Trâu rừng* : một loại động vật hoang dã có kích cỡ rất lớn (cao khoảng 1,8m ; trọng lượng khoảng 900kg), vốn tồn tại rất nhiều ở lục địa châu Mĩ. Chỉ riêng trên lãnh thổ nước Mĩ, đầu thế kỉ XIX có đến khoảng 60 triệu con. Nay người ta chỉ có thể thấy một số ít trong công viên quốc gia Đá Vàng.

(11) *Ngựa sắt nhả khói* : chỉ tàu hỏa. Lãnh thổ Mĩ rộng lớn đòi hỏi sự phát triển mạnh mẽ mạng lưới giao thông, đặc biệt là đường sắt. Nửa sau thế kỉ XIX, nhà cầm quyền Mĩ đã phóng tay cho các công ty đường sắt những khoảng đất rộng lớn ở hai bên đường (2423000 dặm vuông, rộng hơn lãnh thổ của Pháp và Đức cộng lại) và số tiền trợ cấp kinh sù (khoảng 700 triệu đô la Mĩ).

ĐỌC – HIỂU VĂN BẢN

1. Đọc đoạn đầu bức thư : từ *Đối với đồng bào tôi đến tiếng nói của cha ông chúng tôi*.

a) Hãy chỉ ra những phép so sánh và nhân hoá đã được dùng.

b) Hãy nêu lên tác dụng của phép so sánh và nhân hoá đó, đặc biệt là trong việc làm nổi bật quan hệ giữa người da đỏ với "Đất", với thiên nhiên.

2. Đọc đoạn giữa của bức thư : từ *Tôi biết người da trắng không hiểu cách sống đến Mọi vật trên đời đều có sự ràng buộc*.

a) Đoạn văn đã nói lên sự khác biệt, sự đối lập trong "cách sống", trong thái độ đối với "Đất", đối với thiên nhiên giữa người da đỏ và "người da trắng" trên những vấn đề gì ?

b) Tác giả đã dùng những biện pháp nghệ thuật nào để nêu bật sự khác biệt, sự đối lập ấy và để thể hiện thái độ, tình cảm của mình ?

(Gợi ý : cách dùng phép so sánh, phép nhân hoá, phép lặp, phép đối lập ; cách sử dụng các kiểu câu ; cách sử dụng từ ngữ, ...)

3. Đọc đoạn còn lại của bức thư.

a) Hãy nêu các ý chính của đoạn này.

b) Cách hành văn, giọng điệu của đoạn này có gì giống, có gì khác với hai đoạn trên ?

c) Nêu hiểu thế nào về câu : *Đất là Mẹ.*

4. Bức thư đã sử dụng rất nhiều yếu tố của phép lặp (*lặp ý, lặp từ ngữ, lặp kiểu câu*). Hãy lập bảng thống kê một số hoặc toàn bộ những yếu tố lặp ấy và chỉ ra tác dụng biểu hiện tư tưởng, tình cảm của chúng.

5*. Hãy giải thích vì sao một bức thư nói về chuyện mua bán đất đai cách đây một thế kỉ rưỡi nay vẫn được nhiều người xem là một trong những văn bản hay nhất nói về thiên nhiên và môi trường ?

(Gợi ý : Vận dụng tổng hợp kết quả việc đọc – hiểu ở trên và kết hợp với việc làm bài *Luyện tập* dưới đây)

Ghi nhớ

Qua bức thư trả lời yêu cầu mua đất của Tổng thống Mī Phreng-klin, thủ lĩnh người da đỏ Xi-át-ton, bằng một giọng văn đầy sức truyền cảm, bằng lối sử dụng phép so sánh, nhân hoá, điệp ngữ phong phú đa dạng, đã đặt ra một vấn đề có ý nghĩa toàn nhân loại : Con người phải sống hòa hợp với thiên nhiên, phải chăm lo bảo vệ môi trường và thiên nhiên như bảo vệ mạng sống của chính mình.

LUYỆN TẬP

Chọn một số câu hay trong các đoạn của bức thư trên nói về không khí, ánh sáng, đất, nước, thực vật, thú vật và học thuộc lòng.